

72. SAVJETOVANJE NJEMAČKIH ARHIVISTA I 28. SAVJETOVANJE NA TEMU ZAVIČAJNE POVIJESTI

Cottbus 18. do 21. srpnja 2001.

72. Savjetovanje njemačkih arhivista održano je pod zajedničkim naslovom *Arhivi i vlast*, pa su kroz predstavljene tematske cjeline razmatrani međuodnosi arhivske djelatnosti i postojećeg političkoga okruženja u smislu ocjene ovih odnosa kako u vrijeme prije i u tijeku Drugog svjetskoga rata odnosno vladavine nacional-socijalizma u Njemačkoj, u obje Njemačke poslije Drugog svjetskog rata te u vrijeme i nakon mirne revolucije i uspostave demokracije u istočnoj Njemačkoj 90-ih godina. Kao i dosad Savjetovanje je obilovalo sadržajem, paralelnim zbivanjima i detaljno i praktično razrađenim temama te je ostavljalo dojam jasne utemeljenosti uloge arhiva u kulturnim, prosvjetnim, socijalnim i političkim zbivanjima u njemačkom društvu.

Prvi dan održani su radni sastanci Savezne konferencije komunalnih arhiva njemačkih gradova i mjesta, predstavnika saveznih i pokrajinskih arhivskih službi odnosno voditelja arhivskih uprava, okrugli stol na temu Arhivska pedagogija i povijesna izobrazba te radni sastanak domaćina i inozemnih gostiju na temu djelovanja pojedinih arhivskih društava na popularizaciji arhivske djelatnosti. Dan je završio prijemom stranih gostiju kod predstavnika Savezne pokrajine Brandenburg te uvodnim predavanjem o povijesti grada Cottbusa.

Samo savjetovanje započelo je drugi dan pozdravnim govorima predsjednika Saveza njemačkih arhivista, predstavnika Ministarstva za znanost, istraživanje i kulturu, gradonačelnika grada Cottbusa te predsjednika Njemačkoga saveznoga arhiva. Uvodno predavanje održao je profesor pravnih znanosti s Univerziteta u Heidelbergu na temu *Arhivi i ustavno uređenje*. U izlaganju je naglasio ulogu arhiva u suvremenom društvu u smislu ostvarivanja što brže i lakše dostupnosti informacija. Skraćivanje rokova u kojima su spisi, posebno oni javne uprave, nedostupni javnosti odnosno ostvarivanje zakonskih preduvjeta za pravo na uvid u spise javnih službi u što kraćem roku, naveo je kao jedan od osnovnih preduvjeta daljnje demokratizacije suvremenih društava. U tom smislu analizirao je i praktična iskustva skandinavskih i pojedinih drugih zemalja.

Nastavak savjetovanja odvijao se u četiri sekcije. Prva sekcija s temom *Arhivi i arhivisti u totalitarnim državama*, govorila je o utjecaju politike na upravljanje arhivima i stručni rad u arhivima kako u vrijeme nacizma, tako i u komunističkom razdoblju u bivšoj Istočnoj Njemačkoj. Na primjeru djelovanja njemačkih arhivista u osvojenim područjima u razdoblju 1939-1945. godine, kada je po principu pertinencije, često zakonski neutemeljeno, jednostrano i bez suglasnosti domaćih arhivista u Njemačku odvezeno gradivo važno za njemačku povijest. U izlaganjima je ukazano

na ugroženost poslovne etike u totalitarnim društvima i nužnost pojedinačnog suočavanja s profesionalnom odgovornošću.

Druga sekcija obrađivala je problematiku predaje arhivskoga gradiva značajnoga za povijest pojedinih manjina, npr. Frizijaca, starog germanskog naroda uz obalu Sjevernog mora, danske manjine, Lužičkih Srba te izvore za povijest protestanata u poljskim arhivima.

Treća sekcija je govorila o političkim i pravnim posljedicama ratova i promjena državne vlasti na stanje arhivskoga gradiva. Razmatrane su odredbe Bečke konvencije o naslijeđu i razdruživanju državne imovine, arhiva i dugova iz 1983. godine. Za odredbe o sljednosti arhiva u uvjetima promjena državnih granica rečeno je da su utemeljene na principu pertinencije, da ne prave razliku između arhivskoga i registraturnoga gradiva te da ne ukazuju jasno na postupak s lokalnim arhivima, koji bi prema autorima Konvencije, trebali pripasti državi sljednici. Posljedice promjena granica na arhive i kako se danas arhivi odnose prema postojećoj situaciji, razmatrane su na primjeru promjene njemačko-poljske granice nakon Drugog svjetskog rata i arhiva bivše pokrajine Pomeranije (Pomorja). Razmatran je odnos Britanaca i Amerikanaca iz ranih 50-ih godina prema povratu gradiva odvezenoga iz Njemačke nakon završetka Drugog svjetskoga rata. Prikazan je problem necjelovitosti gradiva bivšeg Ministarstva državne sigurnosti DDR-a, koje je bilo preuzeto od nove uprave bez popisa i postupka primopredaje, a očito je i uništavanje dokumentacije u tijeku "mirne revolucije" iz 1990. godine.

Četvrta sekcija razmatrala je ulogu i zadaće arhiva u postupku obeštećenja nakon Drugog svjetskog rata. Naveden je problem velike opterećenosti arhiva novih saveznih zemalja u kojima je ovaj postupak pokrenut tek nakon 1990. godine. Prikazan je pristup vrednovanju, sređivanju i korištenju spisa o postupku obeštećenja u starim saveznom zemljama, kao važnom izvoru za proučavanje progona u vrijeme nacizma i postupanja novih njemačkih vlasti nakon Drugog svjetskog rata; pristup korištenju spisa bivše službe državne sigurnosti DDR-a u postupku rehabilitacije oštećenih, nestalih i umrlih; prilog gospodarskih arhiva postupku obeštećenja radnika; postupak vrednovanja i korištenje gradiva bolesničkoga osiguranja u državnom arhivu Baden-Württemberg za proučavanje prisilnoga rada stranaca u vrijeme nacizma; korištenje crkvenih arhiva za proučavanje prisilnoga rada i dr.

Drugi dan održani su sastanci strukovnih grupa prema vrstama arhiva i godišnja skupština Saveza njemačkih arhivara.

Strukovne grupe razmatrale su teme: Arhivari arhiva parlamenata, političkih stranaka, zaklada i udruženja – pitanja sustava parlamentarnog izvješćivanja i tematika sindikalnoga gradiva u njemačkim arhivima; arhivari državnih arhiva – pitanja arhiviranja gradiva željeznice; arhivari gradskih i drugih mjesnih arhiva – obnavljanje arhiva nastradalih u Drugom svjetskom ratu i dr.; arhivari crkvenih arhiva – pre-

daju crkvenih arhiva Katoličke crkve u bivšem DDR-u i dr.; arhivari plemićkih, obiteljskih i kućnih arhiva – stanje privatnih arhiva u bivšem DDR-u; arhivari gospodarskih arhiva – pitanja vezana uz filmsko gradivo u gospodarskim arhivima; arhivari arhiva manjina i arhiva visokoškolskih i znanstvenih ustanova – razmatrali su pitanja korištenja arhivskoga gradiva putem Interneta.

Posljednjeg dana savjetovanja održana je godišnja izborna skupština Saveza njemačkih arhivista i zajednička radna sjednica na temu *Arhivi i rad s javnošću*.

Nakon što je u dva mandata i vrlo uspješno, Savez njemačkih arhivista vodio dr. Norbert Reimann, izabran je novi predsjednik društva, dr. Volker Wahl iz arhiva u Weimaru.

Na radnoj sjednici razmatrana su iskustva u održavanju Dana arhiva 2001. godine, iskustva u sponzoriranju arhivske djelatnosti te Internet kao oblik javnog djelovanja arhiva. Dan arhiva održan je prvi put u Njemačkoj na saveznoj razini 19. svibnja ove godine i načelno je ocijenjen kao prikladan oblik za predstavljanje arhiva javnosti u njihovoj ulozi očuvanja kulturnoga blaga za proučavanje prošlosti i bolje razumijevanje sadašnjosti. Cilj i zadaci, uloga Saveza njemačkih arhivista u njegovom održavanju, teme i središnje aktivnosti, obilježja (naziv, logotip i sl.), učestalost, suradnja sa srodnim ustanovama na lokalnoj, saveznoj i međunarodnoj razini, ispitivani su vrlo detaljno putem upitnika čiji će rezultati biti naknadno obrađeni. U svezi sa sponzoriranjem arhivske djelatnosti ili pojedinih aktivnosti arhiva, konstatirano je da arhivi na taj način u posljednje vrijeme uspijevaju ostvariti određena sredstva, no u pravilu samo za povremene akcije. Da bi privukli sponzore za dugotrajnije projekte potrebno je jasno razraditi njihov cilj te tako naći zajednički interes sponzora i sponzoriranih. U svezi s Internetom kao oblikom javnog djelovanja arhiva, dana su opća uputstva o tome kako svojoj prezentaciji na Internetu trebaju pristupiti mali arhivi.

Posebno se po svojoj zanimljivosti može spomenuti i Okrugli stol na temu *Arhivska pedagogija i povijesna izobrazba* održan dan prije službenoga otvaranja savjetovanja. Na njemu je, uz ostalo, izneseno iskustvo u omogućavanju uvida učenicima u tajne akte Ministarstva državne sigurnosti Rostoka iz vremena DDR-a, s ciljem izgradnje mišljenja mlade generacije o nedavnoj prošlosti na temelju dokumenata, što je jedinstven primjer korištenja novijeg gradiva na taj način u međunarodnim razmjerima. Paralelno se odvijalo i Savjetovanje lokalne, zavičajne povijesti na temu *Odnosi njemačkih zemalja sa stranim zemljama i kulturna kretanja u zemlji i u Europi* te Skupština njemačkih povijesnih društava.

Savjetovanje je pratio sajam uredske i arhivske opreme "Archivistica", a sudionici su mogli posjetiti Gradski arhiv Cottbusa, muzej i druge popratne sadržaje.

Vida Pavliček